

Турапчы улуунун хаһыата

ХАҢЫАТ 1931 СЫЛ АЛТЫННЬЫ 15 КҮНҮТТЭН ТАХСАР

12+

Олунньу 13 күнэ -- төрөөбүт тыл, сурук-бичик күнэ

Саргы – дһаалы – сахам

Айхал-алгыс – Сахам тыла,
Уруй олук – Сахам тыла,
Күн бэлэбэ – Сахам тыла,
Эйигин мин ыгырыабым,
"Ийээ!" дүэммин

хаһыытыабым.
Тобойдору туораан ис,
Арбастары ааһан ис,
Саргы дьайаан Сахаҥ тыла,
Сарыал санаа Сахаҥ тыла!

Бүөтүр Тобүрүөкөп.

Улсууса — бу күннээрээ

Мийдэлзэх сана таас
уһууаан элбэх төрөлпүт,
ийтиллээччи үөр-
хөтө кэлэр дьизтинэн
буолуо дьэн улахан
эрэллээхпит. Маныаха
тутуу биризмэтигэр усна
хаачыстыбалаахтык
барарыгар биллэн туран,
сүрүн болдомтону ууруу
билигин хаһаанньаагар
да наада.

Күн иккис анаарыгар
Ольга Валерьевна
улууска үлэлиин олорор
үөрэх тэрилтэлэрин

Манньк үлэ
эмиз биир атын
таһымы бизриэн
сөбүн сүбэлээтэ.
Одүүлуннаабы
агротехникум
үлэтигэр улуус,
нэһилиэк
сапалтата,
техникум
кэлэктиибэ
толкуйдаан
таһаарбыт
«Үөрэх агрокластерын» бырайыагын
бэркэ сэнээрдэ. Капин бу техникум
улуус эрэ буолбакка, илин энээр

Ольга Балабкина Чурапчыга сырыытыттан

Олунньу 8 күнүгэр Чурапчыга СӨ Бырабытталыстыбатын бэрэссэдээтэлин солбуйааччы Ольга Балабкина ыалдьыттаата. Кини бастаан Чурапчы нэһилиэгин олохтоохторо өр сылларга ыра санаа онгостубут «Мичил» уһууаан бастагы сыбаайатын түһэриитин үөрүүлэх дьаһалыгар кытынна.

Бу даялалга кинини сэргэ. Чурапчы улуутун баһылыга Андрей Ноговицын тутууну сүрүннүүр «Прогресс» тэрилтэ салайааччыга Алексей Пилигин, тутаанчылар, даялалта, үөрэх эйгэтин үлэһиттэрэ, уһуйаан кэрэктиибэ, илин түөлбө олохтоохторо кыттыыны ыппылар. Чурапчы улуутун Бочуоттаах олохтооҕо Семен Морфунوف сахалыы сизирээн аал усту оттон, алгыс тылын этэн, баґа санаа бастыгын көрдөстө.

Бу кээкэ сылларга «Мичил» үһүйээн тоһо да уустук усулуобуйага үлэлээн-хамсаан кэллэр, кэлэктиип саналыы көрүүнү, инновацияны күүскэ олоххо киллэрэн, оёолор дьобурдарын сайыннарыыга утумнаах дьыаланы сабар. Бу федеральнай бырагырааманан тутуллар 98

үлэйтэрэн кытта көрүстэ. Ол курдук, улуустаабы гимназияга сылдьан, оскуола дириэктэрдэрин, уһууаан сэбиэдиссэйдэрин кытта кизн кэпсэтиигэ кытынна. Кини улуустаабы гимназия, Чурапчытаабы «Чуораанчык» уһууаан, Сылан орто оскуопата үлэлиин олорор сана бырайыактарын быһирэстэ уонна өрөспүүбүлүкэ атын үөрэбин тэрилтэлэригэр уопут быһыытынан тарҕаталларыгар сүбэлээтэ. Кини түмүк этиитигэр улуустаабы үөрэх управлениета ыһтар үлэтин үрдүктүк сыаналаата.

Улууспутугар барыта
1500 устудьуон үөрэнэр.
Онон үс үөрэх кыһатын
дириэктэрдэрин кытта
көрсөн, санааларын
иһиттэ. Кини этэринэн,
институтка тас дойдуттан
ыччат үөрэнэ кэлэригэр
болжомтону биэрий
болтуруонун кизгник
үөрэтэн көөргө эттэ.

агрооскуолаларын түмэр, сүрүннүүр
киин булар кыяхтаа бар санаатын
үлдэбиннэ.

Биир күннээх үлэ сырытын улууска биллэриллэбит Сомоболоһуу сылын улахан форумугар кыттан түмүктээтэ. Бу туһунан Алексей Слепцов сүрүйүүтүгэр аабын.

Надежда БОРИСОВА,
улуус дьаһалтатын пресс-киинин
сэкирэтээр.

Уопсастыбаннас форуму ыытылынна

Олунньу 8 күнүгэр
"Айылгы" культуура уонна
духобунай сайдыы клинигэр
Соморолоһуу сылыгар
ананан, Чуралпы улуутун
уопастыбаннаһын форума
ыытылынна. Эбиэкэ диэри,
нэпилиэккэр салалталарын
үлэһиттэригэр,
уопастыбаннай тэрилтэлэр,

салайзаччыларыгар аналлаах быһаҥааккаларынан
дыарыктар, сүбэлэр тэрилиннилэр, бу сылга үлэпииргэ
аналлаах тустаах бырагыраамалар ытылыннылар. Киин
фойетыгар нэһиликтэр уопастыбаннай үлэлэрин көрдөрөр
быыстапка туруорулунна. Эбизттан кичээ форум
кыттыылаахтарын сүбэ мунньаҥа буолла. Бу күн
ытыыллыбыт дыһалларга Саха Өрөспүүбүлүкэтин
Бырабыыталыстыбатын бэрэссэдээтэлин солбуйааччы Ольга
Балабкина ыалдьыт быһытынан кыттыыны
ылла.

Улууһ баһылыга Андрей Ноговицын форум кытылыахтарын эбэрдэлээтэ, Сомоболоннуу сылыгар ытытлылахтаах үлэлэри хайысхаларынан быһааран кэпсээтэ. Сүннүбүнэн, 6 хайысхаҕа үлэ барыахтаах: Бастаагытынан – аны сайын ытытлыгар Саха сиригноруоттарын 7-с ыспартыыбынай оонньууларыгар кытылгыга уопастыбаннас үлэтэ, иккисинэн – тулсары (благоустройство) үлэлэрэ, үсүһүнэн – Чурапчы улуунун үтүө үгэстэрэ, бастибээл, төрдүһүнэн – Кыайы 75 сылын

бэлэйтиргэ аналлаах үлэлэр, бэсиһинэн—норуоттар
добордохуулар, алтыһынан—улуус баһылыгын гранын
олохторун

Форум кэмгэр үлэлзэбит былаанаакалар
кэнсиэспийэлэрин дүүүплэниигэ Антонина Капрынова,
Ярослав Лебедев, Мария Крсеникова, Людмила
Винокурова тыл эгитлэр,
ити былаанаакалар
Сомоболоһуу сылыгар
үлэлээр хайысхаларын
билиһиннэрдилэр.
Улуус дькутааттарын
Сэбиэтин бэрэссэдээтэлэ
Афанасий Захаров
форум кыттылаахтарын
эбэрдэлээтэ, улууска
уопастыбаннай
тэриллиилэр үлэлэрэ сөптөөхтүк, былааннаахтык баран
иһэрин бэлитээтэ, Сомоболоһуу сылыгар салалта, улуус
нэһилиэннээтэ, уопастыбаннай тэриллиилэр бари биир
санаанан, бииргэ түмсөн үлэлииллэригэр ыгырда.

Эбэрдэ тылы эпитет Бырабылталыстыба
бэрэсэдээтэлин солбуйааччы Ольга Балабкина
Чурапчы улууну бары үлэлэргэ ийики сылдыһытыгар
уопастыбаннай тэриллиилэр көмөлөрө улаханын
балэстээтэ, бу үтүө үгэһи намыраллаха, салгыы сана
ситиһиилэри баарда. Таһаарыллах уопастыбаннай
үлэлэрин ийи Болтоно нэһилиэтин баһылыга Варвара
Макарова, Хатылы нэһилиэтин кырдыабаастарын сэбиэтин
салайааччыта Афанасий Павлов Саха Өрөспүүбүлүкэтин
Бырабылталыстыбатын Махтал суругунан, Дмитрий
Илларионов, Прасковья Гладкина, Сардана Новгородова
улуус баһылыгын Махтал суругунан баһарадаланыннар.
Форум „Сомоҕолоһуу сүрүхэ“инэн түмүктэннэ.

Форум „Сомоболонхуу шүсхайынан“ түмүктэннэ.

Алексей СЛЕПЦОВ.

Сөмөн ЖЕНДРИНСКЭЙ.

Олуныу 13 күнэ — төрөөбүт тыл күнэ

БОЛТОНОТТОН СИЛИС ТАРДАН

1892 с. олунньу 13 күнэ — саха бастакы лингвист учуонайа Семен Андреевич Новгородов төрөөбүт күнэ. Бу күн өрөспүүбүлүкэбит үрдүнэн Ийэ тыл уонна сурук-бичик күнүн бэлиэтиллэр.

Төрөөбүт үөскээбит Болтонобут Чурапчы улуусун биер

баай устуоруйалаах, кырдыаас нэһиликтэртэн биердэстэрэ буолар. Манна Улуу Куданса хос сиэнэ Урун Бас Болтоно сыдыааннара уутуйан олохсуйбут сирдэрэ. Саха норуотугар үгүс үгүөнү онорбут улуу дьон төрөөн-үөскээн ааспыт түөлбөлөрүнэн буолар. Нэһиликтит өн сирдээх-буордаах, баай хара тыапардаах буолан былыр-былыргыттан дьон-сэргэ сөбүлээн, сүөһү-ас ииттэн байылыаттык олорбут дойдута.

Нэһилик биер уратытынан аан дойдуга, Россияга, Саха Сиригэр тийэ биллибит учуонайдар, политическай диэйэтэллэр, суруйааччылар, артыыстар төрөөбүт дойдутара буолар.

Кизн туттар, холобур онгостор чулуу дьоннорбут:

• **Семен Андреевич Новгородов** (13.02.1892 — 28.02.1924) — саха бастакы лингвист-учуонайа, саха суругун — бичигин төрүттээбит, алпабытынан айбыт, саха норуотун сайдыытыгар үөрэх-билии, духуобунас таһымын кэрэхлиир, умук быһыытынан инники кэскилбитин мэкэтиппир Ийэ тылбыт суругун-бичигин төрүттэспит улахан киһибит буолар.

• **Андрей Андреевич Саввин** — Өндөрүүскэ Саабын (21. 11. 1896 — 31.05.1951) — биллиилээх этнограф, фольклорист, кыраайы үөрэтээччи.

• **Николай Кривошапкин-Уот** (22.05.1896 — 21. 10. 1950) — Саха өрөспүүбүлүкэтин судаарыстыбаннай Гражданскай сэрии кыттыылааба, номоххо киирбит кыһыл

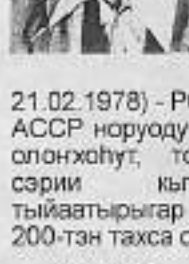
• **Дмитриевич Субуруускай** (22.05.1896 — 21. 10. 1950) — Саха биллиилээх диэйэтэлэ, кыттыылааба, кыһыл

хамандыйар, ССРС Киин ситэриилээх кэмтиэтин национальностарга Сэбиэтин чилиэнэ, Саха сирин Киин ситэриилээх Кэмтиэтин бэрэссэдээтэлин солбуйааччы, Саха АССР Доруобуйа харыстабылын норуодунай комиссара;

• **Степан Афанасьевич Саввин** — **Күн Дьирибинэ** (24.12. 1903 — 22.04.1970) — поэт, тылбаасчыт, фелетонист, бастакы үгэһит, Гражданскай уонна Аҕа дойду улуу сэриитин кыттыылааба, ССРС суруйааччыларын Союуһун чилиэнэ;

• **Федосеевич Догордуров** (25.09.1906 — 06.06.1961) — поэт, прозаик, драматург, кыраайы үөрэтээччи, олонхоһут, тойуксут, фелетоннары, сатирическай хоһооннору толорооччу, ССРС суруйааччыларын Союуһун чилиэнэ;

• **Виктор Афанасьевич Саввин** (14.03.1908 — 21.02.1978) — РСФСР үтүөлээх, Саха АССР норуодунай артыыһа, учуутал, олонхоһут, тойуксут, Гражданскай сэрии кыттыылааба, Саха тыйаатырыгар 42 сыл үлэһэбитэ, 200-тэн тахса орулу оонньообута;

• **Гаврил Иванович Макаров** — **Дьуон Дьанылы** (27.02.1914 — 06.03.1956) — поэт, тылбаасчыт, учуутал, Аҕа дойду улуу сэриитин кыттыылааба, ССРС суруйааччыларын Союуһун чилиэнэ, Чурапчы улуусун гимнин тылларын суруйбута;

• **Георгийевич Макаров** (24.01. 1917 — 23. 04. 2004) — Саха АССР наукатын үтүөлээх диэйэтэлэ, историческай наука хандьыдаата, профессор, Нам, Чурапчы улуустарын Бочуоттаах гражданина;

• **Василий Сергеевич Соловьев-Болот Боотур** (15.04.1915 — 24.05.1993) — Саха норуодунай суруйааччыта, ССРСР култууратын үтүөлээх үлэһитэ, Аҕа дойду Улуу сэриитин кыттыылааба, П.А. Ойуунускай аатынан бириэмийэ лауреата, ССРС суруйааччыларын Союуһун чилиэнэ;

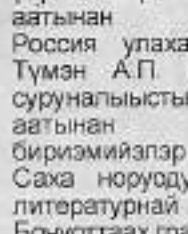
• **Георгий Константинович Федоров** (08.05.1916 — 29.04.1991) — Аҕа дойду Улуу сэриитин бэтэрдээнэ, биллэр снайпер, Хорсун сэриитин икки Кыһыл Сулус уордунан, албах бойбуой мэтээллэр кавалердара;

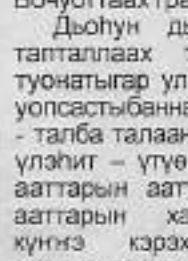
• **Василий Михайлович Кладкин** (10.01.1931 — 27.05.2003) — Социалистическай Үлэ Геройа, Саха АССР норуот хаһаайыстыбатын үтүөлээх үлэһитэ;

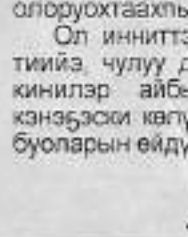
• **Василий Яковлев** (22.08.1934 — 26.01.1994) — поэт, прозаик, тылбаасчыт, 40-с Москвааҕы норуоттар икки ардыларынааҕы киинэ-бэстибээлин Гран-при лауреата, «Тойон кыһыл» киинэ улуллубут «Кытта кырдыбыт тэнкэ тиит» кэлэсэн ааптара;

• **Андреевич Тумат** (23.02.1944) — Саха Өрөспүүбүлүкэтин култууратын үтүөлээх үлэһитэ, П.А. Ойуунускай аатынан Судаарыстыбаннай, Россия улахан литературнай, Ил Түмэн А.П. Илларионов аатынан суруналыыстыкаага С.А. Новгородов аатынан Өрөспүүбүлүкэҕэ бириэмийэлэр лауреаттара, Саха норуодунай суруйааччыта, поэт, прозаик, литературнай критик, Булун, Чурапчы улуустарын Бочуоттаах гражданина;

Дьонун дьонун олобуна баай, сиэдэрэй, тапталлаах төрөөбүт дойдубут, өн — быйан туонатыгар улаатан, уйаннара — хатаннара биллибит уопастыбаннай — политическай диэйэтэллэр, талыы — талба талааннаах, хорсун — хоодуот хардыылаах, үлэһит — үтүө дьонноох, ааспыт үйэҕэ дохсунук ааттарын аатталлыт биер дойдулаахтарбыт сырдык ааттарын ханна да өрө тутан, биһиги бүгүмү күнү кэрэхсэтэ сылдьар ғына үлэлиэхтээхпит, олоруохтаахпыт.

Ол инниттэн бары, кыратыттан кырдыаҕаһыгар тийэ, чулуу дьоммут олохторун билии — үөрэтии, кинилэр айбыт үлэлэрин, хорсун быһыыларын кэнэбэски көлүөнэҕэ үйэтитии — биһиги ытык иэспит буоларын өйдүөхтээхпит.

Варвара МАКАРОВА, «Болтоно нэһилиэгэ» МТ баһылыга.

Лицензиялыыр-көнүллүүр систиэмэ тэриллибитэ 50 сылыгар

үгүс трамталарынан, мэтээллэринэн, «Милиция туйгуна» анал бэлиэнэн наһараадаламмыттара.

Кэлэктиип бүгүмү састаабыгар иниспиктэринэн полиция старшай лейтенана Прокопий Макаров, оттон старшай иниспиктэринэн полиция старшай лейтенана Иван Смирников бэрт таһаарылаахтык үлэли сылдьаллар.

Үйэ анаара кэринэ лицензиялыыр-көнүллүүр отделение сотрудниктара сөбүлэниилээх буруйу оноруу утары үлэҕэ сүмээн кылааты киллэристилэр, дьон-сэргэ нуурал олобун харыстыырга үгүс сыраларын-сылбаларын уураллар. Отделение структура уларытар кэмигэр үгүс ыарахаттары көрүстэ. Ол эрэри уустук күчүмбэй түгэннэр

ҮРДҮК КӨРДӨРҮҮЛЭРИ СИТИҔЭРГЭ ДЬУЛУҔАЛЛАР

Арасыйыа ис дьыала министиэристибэтин 2002 сыл бэс ыйын 24 күнүн 602 нүөмэрдээх бирикээһинэн, 1969 сыл олунньу 12 күнэ — лицензиялыыр-көнүллүүр үлэ тэриллибит күнүнэн аабыллар.

Лицензиялыыр-көнүллүүр систиэмэ Чурапчы улуусугар тэриллэтигэр уһун сыл энкилэ суох үлэһэбит биер идэлээхтэрибитин, бэтэрдээн-пенсционердарбытын кизн тутта ааттыыбыт. Ол курдук, өсө лицензиялыыр-көнүллүүр тэрилтэ Чурапчы улуусун ис дьыалатын уорганыгар анал штат быһыытынан көрүллүүн инниттэн үлэһэбит милиция старшай лейтенаннарын Иннокентий Семенович Максимовы уонна Николай

Петрович Игнатьевы мэлдьи истинник ахтабыт.

Кинилэри таһынан кизн тутта ааттыыбыт бэтэрдээн үлэһиттэрибитин: милиция лейтенанан Валентин Николаевич Каратаевы (1989-1995), милиция капитанын Александр Степанович Алексеевы (1996-2002), полиция майорун Гаврил Петрович Андросовы (2002-2015).

Гаврил Петрович 2018 сыл ахсынньы ыйыттан сабалаан, Таатта, Чурапчы, Уус Алдан улуустарын СӨ Росгвардия бырабылыанньатын иһинэн үлэлиир лицензиялыыр-көнүллүүр отделение начаалынньыгынан аһанан үлэли опторор. Кинилэр бары уһун сыллаах, үтүө суобастаах сулуусаларын иһин

биһигини тугунан даҕаны куттаабаттар, төттөрүтүн, онтон улам уопутуран, күүһүрэн илэбит. Онон уруоку курдук туруоруллубут сыалы толорууга, үрдүк көрдөрүүлэри ситиһэргэ дьулуһабыт.

Онон бу үөрүүлээх, үйэ анаардаах үбүлүүнүнэн аһардалээн туран, бука барыгытыгар кытаанах доруобуйаны, үлэҕэ-хамнаска ситиһиллэри, үүнүүнү-сайдыыны, тулхадыйбат тулууру дьулууру баһарабыт!

Гаврил АНДРОСОВ, Таатта, Чурапчы, Уус Алдан улуустарын СӨ Росгвардия бырабылыанньатын иһинэн үлэлиир лицензиялыыр-көнүллүүр отделение начальнига.

УЙГУ КЫНАТА

"Чурапчы" ТХПК "Сана олох" хаһыакка ыйга биридэ тахсар анал сыһарыыта

2019 СЫЛГА ҮҮТҮ СОБОТУОПКАЛААҤЫН БЫЛААНА

Наследа	План	I	II	III	IV	V	VI	VII	VIII	IX	X	XI	XII	за год
Алагар	395,17	3,52	10,08	10,82	14,91	21,68	50,84	82,10	89,57	57,82	23,56	18,76	11,50	395,17
Бахсы	361,47	3,22	9,22	9,89	13,64	19,83	46,50	75,10	81,93	52,89	21,55	17,16	10,52	361,48
Болтоҕо	327,19	2,92	8,35	8,96	12,35	17,95	42,09	67,98	74,16	47,87	19,51	15,54	9,52	327,19
Болугур	686,47	6,12	17,51	18,79	25,91	37,66	88,31	142,63	155,60	100,44	40,93	32,59	19,98	686,48
Арылах	287,66	2,57	7,34	7,87	10,86	15,78	37,01	59,77	65,20	42,09	17,15	13,66	8,37	287,66
Кытанах	248,62	2,22	6,34	6,80	9,38	13,64	31,98	51,65	56,35	36,38	14,82	11,80	7,24	248,62
Мугудай	473,87	4,23	12,09	12,97	17,88	26,00	60,96	98,46	107,41	69,34	28,25	22,50	13,79	473,88
Ожупун	711,00	6,34	18,14	19,46	26,83	39,01	91,47	147,72	161,16	104,03	42,39	33,76	20,70	711,01
Соловьев	521,97	4,66	13,32	14,29	19,70	28,64	67,15	108,45	118,31	76,38	31,12	24,78	15,19	521,98
Сылан	805,69	7,19	20,55	22,05	30,41	44,20	103,65	167,40	182,62	117,89	48,04	38,25	23,45	805,69
Телей	348,77	3,11	8,90	9,55	13,16	19,13	44,87	72,46	79,05	51,03	20,79	16,56	10,15	348,77
Хадар	383,43	3,42	9,78	10,49	14,47	21,03	49,33	79,66	86,91	56,10	22,86	18,21	11,16	383,43
Хатылы	398,76	3,56	10,17	10,91	15,05	21,88	51,30	82,85	90,38	58,35	23,77	18,93	11,61	398,76
Хаяхсыт	307,72	2,74	7,85	8,42	11,61	16,88	39,59	63,93	69,75	45,03	18,35	14,61	8,96	307,72
Холтоҕо	615,43	5,49	15,70	16,84	23,23	33,76	79,17	127,87	139,49	90,05	36,69	29,22	17,92	615,43
Чакыр	460,65	4,11	11,75	12,61	17,38	25,27	59,26	95,71	104,41	67,40	27,46	21,87	13,41	460,65
Чурапча	293,19	2,62	7,48	8,02	11,06	16,08	37,72	60,92	66,45	42,90	17,48	13,92	8,53	293,19
По улусу	7627,05	68,03	194,57	208,75	287,84	418,42	981,22	1584,67	1728,75	1115,99	454,72	362,13	222,02	7627,12

2019 сылга үүтү соботуопкалааһын былаана – 7627 тонна. Ити былырыынгыттан бэрт кыранан үрдүк. 2018 сыллаабы былаан 7600 тонна 7602 тоннанан толоруллубута. Быйылгы кибии хас биридди нэһиликтэринэн кыбартаалынан, ыйдарынан түнтүлүннэ.

Улууспут сүөһүтүн, сылгытын ахсаанынан өрөспүүбүлүкэбэ инникилэр кэккэлэригэр бигэтик иһэр. Тыйа хаһаайыстыбатын үлэлэригэр, чуолаан үүтү, эти соботуопкалааһынна көрдөрүүбүт үчүгэй. Былааннар туоллулар. Быйылгы сыл бастагы ыйа түмүктэннэ, үлэ бары хайыскаларыгар былааннаах үлэлэр сабаланылар.

ҮҮТҮ СОБОТУОПКАЛААҤЫН ТОХСУННЬУ ЫЙДААХ ТҮМҮГЭ

Наслега	План	за отчетный месяц 2019 года					
		январь		(- +)	в %	Закуп	2019г к 2018г
		план	факт				
Алагарский	395	3,52	5,045	1,52	143,3	4,226	-0,62
Бахсытский	361	3,22	2,269	-0,95	70,5	0,000	-2,27
Болтогинский	327	2,92		-2,92	0,0	2,338	2,34
Болугурский	686	6,12	8,163	2,04	133,4	12,467	4,29
Арылахский	288	2,57	6,188	3,62	240,8	2,862	-3,33
Кытанахский	249	2,22	2,009	-0,21	90,5	0,612	-1,40
Мугудайский	474	4,23	6,037	1,81	142,7	3,412	-2,63
Ожупунский	711	6,34	5,755	-0,59	90,8	8,840	3,09
Соловьевский	522	4,66	3,377	-1,28	72,5	0,000	-3,38
Сыланский	806	7,19	5,316	-1,87	73,9	5,868	0,55
Телейский	349	3,11	4,324	1,21	139,0	2,261	-2,06
Хадарский	383	3,42	2,241	-1,18	65,5	1,820	-0,42
Хатылынский	399	3,56	3,433	-0,13	96,4	3,867	0,45
Хаяхсытский	308	2,74	1,800	-0,94	65,7	0,611	-1,19
Холтогинский	615	5,49	7,811	2,32	142,3	6,296	-1,52
Чакырский	461	4,11	9,371	5,26	228,0	5,875	-3,50
Чурапчинский	293	2,62	1,235	-1,39	47,1	1,721	0,49
по улусу	7627	68,04	74,37	6,33	109,3	63,09	-11,29

Үүтү соботуопкалааһынна тохсунньу ыйдаабы былаан – 68,04 тонна. Итин 74,37 тоннанан, 109,3 бырыһыан толоруллубута. Сылы үчүгэйдик түмүктэбит Чакыр, Арылаах, Алагар, Телей, Болугур нэһиликтэрэ ылбыт тэтимнэрин түһэрбэккэ, сыл бастагы ыйын былаанын аһара толордулар. Былырыынгы былааннарын ситэ толорботох нэһиликтэртэн Мугудай, Холтоҕо нэһиликтэрэ үчүгэй көрдөрүүнү ситистилэр. Бу күннэргэ ынах төрөөһүнэ сабалана. Былаан кэлэр ыйга икки төгүлтэн ордух үрдээн, 194,5 тонна буолуоса. Нэһиликтэр салалталара, тыйа хаһаайыстыбатын испиэлиистэрэ тэрээһин үлэни күүскэ ыттан, бастагы ыйдартан үүт соботуопкатын былаанын толорорго дьулуһуохтаахтар.

БАСТЫН ҮЛЭЛЭЭХ МАҒАҤЫЫННА

Ааспыт сыл түмүгүнэн, „Чурапчы“ кэпэрэтиип бастыһынаа ааттаммытара. Итиннэ „Бастын атыы-эргиэн үлэһитэ“ ааты „Чэбдик“ маҕаһыын сэбиэдиссэйэ Мотрена Мишкина ылбыта. Киниттэн салайар маҕаһыныгар сылдьан, үлэлэрин билистибит.

Маҕаһыын Карл Маркс аатынан уулусса 29 №-гэр турар. Улууспут киинин ортотунан аһар уулуссаба баарынан, элбэх атыылаһааччы сылдьар. Ол курдук, бастагы кыбаартал уопсай дьыттигэр опорооччулар, атыларынаабы түөлбө, Мурун-Тыымпыйа, Интаринээт-оскуола томторун, Нидили түөлбө, хоту нэһиликтэр дьонноро быыстала суох сылдьаллар.

Атыы дьытэ таһыттан да көрүүгэ аатыгар сөл түбэхэр – мэлдьи ыраас, дьыл-дьыл курдук, чэбдик буолар. Иһигэр киирдэххэ, анал долбуурдарга бородуукта арааһа кэнигирээн турар. Сэбиэдиссэй Мотрена Васильева уонна атыыһыт Прасковья Васильева үөрөхтө көрсөллөр, дьон ыйытыытыгар үөрөхтө эппиэттииллэр, сүбэ-ама биэрэллэр. Талан ылбыт бородууктаһын ыксала-тиэтэлэ суох атыылыллар.

Үлэ режимэ – сарсыарда 10 чаастан кизэ 7 чааска диэри, өрөбүл күн сынньаналлар. Үрүҥ ас, эт, полуфабрикаттар, кондитерскай сыах бородууксуйалара күн аайы кэлэн атыыга тахсаллар. Эбиэххэ диэри улуус кииниттэн, эбиэттэн кизэ Мугудайдаагы астыыр-үөлүүр кэмбинээттэн ажалан биэрэллэр. Ити бородууксуйалар атыыга кэбээстик бараллар, күннэтэ кэтэһэнчилэр, бастайааннай атыылаһааччылар кытары бааллар. Онон ас-үөл атыыланар (көнүлүтүлүбүт) болдоһуон аһары таһаарыллыбат. Улуус үгүс уһууааннара.

оскуолалара бородуукталарын эмиз мантан ылаллар.

Мотрена Егоровна: „Эрдэ кэпэрэтиип салалтатыгар бу баапырынан үлэлээбитим. Кыа оҕобун көрөн опороон баран, 2018 сыла бастаан, „Илгэ“ маҕаһыынна атыыһыттаабытым, онтон бу „Чэбдик“ маҕаһыынна сэбиэдиссэйинэн үлэлээн эрэбин. Иккис буолан атыылыыбыт, ону таһынан Светлана Кириллина хачыгаар-дворнигынан үлэтиир. Үлэлэригэр эппиэтинэстээхтэр, дьыттигэр уоппут сылаас, ыраас буоларын, дьон үөрөхтө сылдьарын, атыыһыт таһаарылаах буоларын иһин кыһаллаллар. Таһаарыт эргитэ сыллата улаатар. 2018 сыллаабы былааммытын аһара толорбуппут. Ыйга, ортотунан, 2 мөл. кэринэ суумалаабы атыылыыбыт. Атыылаһааччыларбыт баҕарбыт астарын-үөллэрин атыылаһан, үөрэн-көтөн бараллара биһиэхэ үлэбитигэр тирэх, өйөбүл буолар. Баҕарбыт дьин, атыылаһааччы элбээн иһэринэн, дьыттигэр уоппут иккэ эппиэттэспэт буолан ээрэ, онон маҕаһыыммыт кэниирэ буоллар дьин. Үлэбитин сыаналаабыттарыгар, бастын үлэһит аатын ингэрбиттиригэр, тус бэйэм, кэлэктиипим аатыттан салалтабытыгар махтанабыт“, – дьин сээрэтиир.

Бу маҕаһыынна мэлдьи сылдьар, араас бородуукталары, ордух үрүҥ аһы атыылаһар „Сана олох“ редакциянай-издательскай холбоһук үлэһиттэрэ кэлэктиип аатыттан махталларын тиэрдэллэр, бастын үлэлээхтэргэ киирбиттиринэн, эбэрдаппиллэр, бары атыылаһааччыларга холбоһон, үлэтиир миэстэлэрэ кэнииргэр, үлэлэрэ өссө тупсарыгар бадаларын биллэрэллэр.

АС-ҮӨЛ ОНОРУУТУН КЭНЭТЭЛЛЭР

„Чурапчы“ ТХПК 2019 сылга, сыал-сорук быһыытынан, улууска тиэрдиллибит үүтү, эти соботуопкалааһын былааннарын толорууга тирэх буолуу, онорон таһаарар бородууксуйа хаачыстыбатын тупсарыыга, ас көрүнүн элбэтиигэ үлэлэһи буолар Итинэн сибээстээн, баазаны кэнэтиигэ, сана технологиялары киллэриигэ, үлэһиттэр олоһор-үлэһир усулуобуйаларын тупсарыыга былааннаах үлэ ытыллыаҕа. Дьон-сэргэ атыылаһарыгар, тутта-хаба сылдьарга табыгастаах ғына улаковкалары тупсарыахтара, этикеткэлэрин санардыахтара.

Бу былааннары олоҕо киллэриигэ үлэлэр сыл сабаланыаһыттан ытыллан эрэллэр. Олору билиһиннэрэбит.

Виктория Охлопкова салайар халбаһы онорор сыаха 8 киһи үлэһир. Бунарыллыбыт (вареный) уонна ыһаммыт (копченый) халбаһыны бизс көрүнүгэ тийэс онороллор. Билигин икисилии көрүнү оноро сылдьаллар. Бородууксуйаларын

Кондитер Куннай Карлова.

улуус иһинээҕи бэйэлэрин маҕаһыыннарыгар, Дьокуускайга „Сахаагропродукт“ маҕаһыыннарыгар, „Сайсары“ ырыынакка баар „Алаас аһа“ бэйэлэрин маҕаһыыннарыгар, о. д. а. атыыга таһаараллар. Томпо, Уус Алдан, Уус Майа улуустарыгар, Нерюнгри куоракка илдьэллэр, араас тэрээһиннэргэ, быыстапкаларга кытталлар. Убаһа этиттэн оноһуллар ыһаммыт эт атыыга хамаатык барар.

Сана сабаланаһын быһыытынан, быһылгыттан сибиинньа ыһаммыт этин онороллор, „Дьөгөгөй“ диэн сылгы этиттэн ыһаммыт (копченый) халбаһы, сибиинньа сыатын туһаан „Венгерский шлик“ оноһуутун сабалаатылар. Ынах сылгы, убаһа этин тарилтэлэрэ хаачыйар. Сибиинньа этин Хатастааһы сибиинньа иитэр комплекстан ылаптар.

Биир сүрүн салаанан үүттэн оноһуллар бородууксуйалар буолаллар. Сүөгэй арааһын, чөчөгөйү, суораты, издьаҕыи, йогурду, арыыны, үүтү, быырпаһы, кымыһы, о. д. а. анал бытыылкаларга, улаковкаларга кутан атыыга таһаараллар, хамаатык барар. Сана сабаланаһын быһыытынан, арыыны атыылыырга табыгастаах буолар ғына бытарытар оборудование ылыммыттар. Урукку өттүгэр 20-лии кг анал хордуон улаковкаҕа (дьааһыкка) угар буоллахтарына, билигин 10 кг, онтон да кыра ғына бытарытар буолбуттар.

Федеральнай суол кытыытыгар „Быйан“ маҕаһыын дьэитин анаарыгар кондитерскай сыах үлэһир. Салайааччы – Анастасия Осипова, 5 үлэһиттээх. Манна торт арааһын, булочканы, берюгү, ватрушканы, батону, көбүөрдээх ләппизскэни, бэрэскини, ләппизскэни, о. д. а. онороллор. Бурдуктарын Бэстээхтэн

„Быйан“ маҕаһыын кэлэктипибэ.

Константин Седалищев пельмени онорор.

аҕалыналлар. Эттэн полбуфабрикаты – розалигы, мантыны, голубцыны, дырыһаанкыны, грильгэ буспут кууруссаны, о. д. а. бэлэмнииллэр. Бородууксуйаларын бэйэлэрин маҕаһыыннарыгар таһаараллар, кэмтитэн кэмгэр атын улуустарга, Дьокуускайга да илдьэллэр. Дьон-сэргэ улаханньык сөбүлүүр, хамаатык атыылаһар.

Сана сабаланаһын быһыытынан пельмени бэлэмнииллэр. Сана оборудование булуммуттар, ону Константин Седалищев үлэлэтэр. Күннэ 200 кг онорор кыахтаах. Сүннүөнүн, ынах, сылгы этэ туһаныллар, сибиинньа этин эбиискээ тутталлар.

„Чурапчы“ кэпэрэтиип быйыл сана онорон таһаарыт бородууксуйатын дьоммут-сэргэбит биһирээтэ, ол туоһутунан хамаатык атыыга барыта буолар.

„Дьөгөгөй“ халбаһы оноһуллар.

Арыы быһар агрегат. Василий Юмшанов.

„МЕРКУРИЙЫНАН“ ҮЛЭЛЭЭНИН -- ОЛОХПУТ ИРДЭБИЛЭ

Федеральнай судаарыстыбаннай иһитиннэрэр систиэмэ тыа хаһаайыстыбатын салаатыгар үлэни хонтуруоллааһынна, отчуоттары түмүүгэ электроннай, систиэмэни күүскэ киллэрэр. Ити ирдэбилгэ олобуран, „Россельхознадзор“ үүтү, эти соботуопкалааһынна „Меркурий“ систиэмэни ырытан, онорон таһааран үлэһэ киллэрбитэ. Бу бырагыраамаҕа үүтү, эти соботуопкалыыр коллективнай предприятиелар, чааһынай хаһаайыстыбалар бары кириэн үлэлиэхтээхтэр. Бүгүмү туругу ыйыталаһан көрүүгэ бу хайысхаҕа үлэ олус бытаан, нэһилиэнньэ ситэ өйдүү, ылына илик. Дьон-сэргэ үүтү, эти туттарыыга докумуону экирэттиһи, ону ситиһэ улуус киинигэр кирири, бэйэ хармааньттан харчыны төлөөһүн аһара элбээбитин этэллэр, сөбүлээбэттэр. Кырдыкдаһаны, оннук курдук – үүтү, эти соботуопкалааһынна „Благополучная среда“ докумуонун ылыы (элбэх көрүнүнэн), бэйэм, сүөһүлэрин доруобуйалара, хотонун ырааһа, үүт, эт санитарнай нуормаҕа эппиэттээһинэ, үүтү сойутар оборудованиелаах буолуу, о. д. а. Маныаха ый аайы көнүл ыла, улуус киинигэр кириэххин наада. Аны бу „Меркурий“ систиэмэ эбилиһинэ. Улуус баһылыгын отчуоттар нэһиликтэргэ сырыттаха, бу кыһалары элбэх киһи ыйыталаһар, сокуоннар, балаһыанньалар Россия киин уобаластарыгар сөп түбэһиннэрэн оноһуллалларын, олохтоох усулуобуйа учуоттамматын

этэллэр, итини көннөрөргө Саха сирин, улуус салалталара үлэлээһиннэргэр туруорсаллар.

„Меркурий“ систиэмэ бу күннэргэ улууска хайдах үлэлирин билсигэ, бэтиннээринэй управлениеҕа бара сырыттыбыт. Кинилэр тугу кэпсиппэллэр?

Владимир Еремеев, ветуправление салайааччыта:

– Үүтү, эти соботуопкалааччыларга анаммыт „Меркурий“ систиэмэ, бас билии көрүнүттэн тутулуга суох, олоҕо кириэхтээх. 2018 сыл бэс ыйын 27 күнүгэр Российской Федерация Тыа хаһаайыстыбатыгар министрлэригэр „Бэтиннээринэй сопроводительнай докумуоннарынан арыалланар табаардар бизрэхиннэрин бизрэгэти туһунан“ бирикээһигэр үүт, эт киллэриллэн тураллар. Итинэ олобуран, хас биридди соботуопкалааччы бу табаардары булгуччу бэтиннээринэй сопроводительнай докумуоннардаах хамсатыахтаах. Докумуоннар электроннай көрүнүнэн бэриллэллэрин туһунан бирикээс баар. Электроннай систиэмэҕэ кирири үлэ түмүгэ күннэстэ көстөрүн, хонтуруолланарын хаачыйар, бородууксуйа хаачыстыбалаах, дьон доруобуйатыгар куттала суох буоларыгар эппиэтинэһи үрдэтэр аналлаах. Биһиги улууска бу бырагыраамаанан үлэлээһиннэ киридибит эрэри, бытааммыт. Дьон-сэргэ билэр эрэри, ылынан бизрэттэр. Итинэ үүтү, эти соботуопкалааччыларбыт саас өттүнэн кырдыа барбытара,

электроннай сибээскэ сыстаҕаһа суохтара эмиз оруоллаах. Өйдөтүү, үөрэтии үлэтин ытыабыт. Саха сирин салалтата бырагырааманы үлэлэтиини ирдиир, хонтуруоллуур. Бу Өрөспүүбүлүкэ Бырагырааманы бэрэссэдээтэлэ Дмитрий Белозеров суругун тутан олоһобут. Улууспутугар „Меркурий“ үлэлэтии икки ньыманан (көрүнүнэн) барыан сөп. Бастаһытынан, ЖСПК нөҕүө. Ол аата ЖСПК-тан анал боломуочуйалаах (итэһэллээх) киһи талан, кининэн отчуоттатыы. Иккиннэн, үүт соботуопкалааччы бэйэтэ үлэлээһинэ.

Улуус салалтатыныын бу болпуруоска мэлдьи сүбэлээһит, сэмизэрдэри ыйталаатыбыт, биһизэ хонтурабытыгар кэлэн үөрэнэллэр, бэйэбит нэһиликтэргэ тийэн эмиз үөрэтэбит. Дьоммутугар, төһө кыалларынан, чэпчэтии, кыах биэрэ сатыыр суоллары көрдүүбүт. Ол курдук, үүтү туттарааччы, ыйга ортотунан, 1492 солк. төлүөхтээгин 950 солк. түһэрэргэ суоттанабыт. Интэринизт сибээһэ суох нэһилиэнньэлээх пууннар туһунан схеманан үлэлииллэрин тэрийиэхпит, „Ростелеком“ спутниковай сибээһин туһанахпыт. Суотабай төлөпүөһү анал бырагыраама киллэртэрэргэ үлэлээһит, туттарааччылар итинэн үлэлиэхтэрэ.

Лена Архипова, кылаабынай судаарыстыбаннай бэтиннээринэй иниспиктэр:

– „Меркурий“ бырагыраамаҕа кириэргэ регистрацияны

ваһахтаахтар. Маныаха ханнык докумуоннар, туох ирдэбиллэр, туруохтаахтарыгар сүбэ-амабизрбиһит, нэһиликтэрдээҕи үлэһиттэрбит быһааран бизрбиттэрэ. Сайаапканы көрөн, „Цербер“, „ВетИС“ систиэмэҕэ „личнэй кабинэтка“ кириэн үлэлииргэ анаан логин, пароль ытыллар. Бүгүмү туругунан үүтү туттарааччылартан 1400 хаһаайыстыба, ол эбэтэр 98 бырыһыаннара учуокка турдулар. 271 киһини үлэтибит. Ол эрэри итилэртэн 92 эр киһи үлэлэһэн эрэр. Ирдебил улаханьынан, оскуолаҕа кириэн иннинээҕи саастаах оҕолор тарилтэлэрэ, оскуопалар бары кириэн үлэлииллэр. Дьоммут-сэргэбит бу бырагырааманы биһирээбэттэр, тэйэ тутта сатыыллар. Ол курдук нэһиликтэргэ „Социальной десант“ кэмгэр биригээдэлэргэ кирисэн үлэлэһэ сылдьыбыллыт эрэри, ыйыталаһааччы, сүбэлэтээччи олох аһыйах этэ. Биһиги үөрэтэргэ, көмөлөһөргө мэлдьи бэлэммит.

Бу күннэргэ ынах маассабай төрөөһүнэ сабалана. Үүт элбээһэ. Бу бырагыраама олоҕо кириитэ сокуон быһыытынан ирдэнэрин дьоммутугар-сэргэбитигэр өйдөтүөхпүтүн, үлэлэтиэхпитин наада. Билигин кэмнэ Россия, Саха сирин үрдүнэн цифровой технология күүскэ үлэлээн эрэр. Ол туоһутунан бу күннэргэ цифровой тэлэбиисеринэн көрүү ыла аайы кириэрэ буолар. „Меркурий“ бырагыраамаанан үлэлээһин – олохпут ирдэбилэ.

Сыһарыыны бэлэмнээтэ Алексей СЛЕПЦОВ.

"Арчы" үөрэтэр киин тэришлэбигэ 25 сылыгар

ДЬОН-СЭРГЭ МАХТАНАР, СЭРГИИР

„Арчы“ үөрэтэр киин быйыл үлэлээбитэ 25 сылын туолла. Ити сыллар усталарыгар бу тэрилтэ тыһыынчанан киһини үөрэтэн идэ ылалларыгар, үлэлээх буолууларыгар олук уурда. Үлэлээн кэлбит кэмнэрин, билигини туруктарын туһунан дириэктэр Надежда Прокопьевна Ахматова билиһиннэрэр:

Дойдубутугар ырыынах сыһыаннаһылар кириэббиттэн, тыа сирин улуустарыгар үлэтэ суох буолуу улахан социальнай проблеманан буолбута. Онон үөрэтэр киин сүрүн хайыскаларынан үлэтэ суох дьону кылгас болдьохтоох куурустарга идэһэ үөрэтти, идэлэрин таһымын үрдэтти, идэлээхтэри атын эбии идэһэ үөрэтти курдук хайыскаларга үлэһиттэрин биллэрдэ.

1992 сыллаахха Любовь Малышева барэссэдээтэллээх инбалииттар улуустаагы уопастыбаларын иһинэн инбалииттэри үлээн хааччыйар сыаллаах „Милосердие“ дьон үөрэтэр кэмбинээт аһыллыбыта. Итинэн дириэктэринэн Афанасий Никитин, бэргэһэ тигээччилэр куурустарыгар Любовь Захарова, Татьяна Варламова, атах танаһын тигээччилэр куурустарын Лидия Кайдалова үөрөппүттэрэ.

1993 сыл олунньу 12 күнүттэн кэмбинээт Чуралчытаагы дьарыктаах буолуу киһини уонна инбалииттар уопастыбаларын иһинэн „Арчы“ үөрэтэр-үлэлэтэр кэмбинээт дьон аатынан уларытыллан тэриллэбитэ. Ити кэмнэ Иван Сивцев улуус баһылыгынан үлэли оһорон, Илин Энэр экомическай зонатын сайдыытыгар сөп түбэһиннэрэн, илин энэр улуустартан биһиги улууска үлэтэ суохтары кылгас болдьоххо араас идэлэргэ үөрэтэр

өрсүлүүбүтүктээби Дьарыктаах буолуу департаменынан үлэлэрин ситиһитэ. Бастагы дириэктэринэн Дидор Софронов үлэлээбитэ, 1993 сыл күһүнүттэн Руслан Макаров аһаммыта. Үөрэтти бастагы сылыгар 76 киһи куурустарга үөрэнэн, атах танаһын, бэргэһэни тигээччи, түүлээх иистэннээн идэлэри баһылаабыттар. Ити кэмнэ тэрилтэ инбалииттар оһорор арболитовой дьизэлэрин анаарыгар үлэлээбитэ. Бэйэлэрин бородууксуйаларын атыылаан, табаар, бородуукта атыылыыр маһаһыны

аһан, сыһа кыабыран барбыттар. Кэлин „Байылыат“ маһаһын буолан үлэлээбит дьизэ куурустары үлэлээппүттэрэ Эбии ЭВМ, иис кууруһа (маастар Надежда Ахматова), сабынан өрүү (Анна Попова), мындааһаагы атах танаһын тигэр куурус (маастар Мария Абрамова) үлэлээбүттэрэ. 1996 сыллаахха „В“, „А“ категорияга үөрэтэргэ лицензия ылан суоппардар куурустара (маастардар Иван Максимов, Николай Сивцев) үлэтин сабалаабыта. Бастагы сылларга үөрэби тэрийиһигэ матырыйааллары тэрилтэ бэйэтэ булунара, Санкт-Петербург, Москва, Владивосток, Хабаровскай куораттартан аһалтыыра.

2003 сылтан бу куурууска маастарынан Тимофей Ноговицын кэлбитэ, билигин үлэли сылдьар. Токардары үөрэтэр куурус үлэлээн, маастар Сергей Захаров үөрөппүтэ. Бу кэмнэ ЭВМ оператордарын үөрэтэр олус наадалаах куурус аһыллан (маастардар Василий Дьдаев, Михаил Аммосов, Ньургуйана Хютанова, Анжелика Захарова, Константин Собакин) үлэлээн барбыта. 1997 сыллаахха Таатта улуутугар Ытык Күөлгэ филиал (дириэктэр Афанасий Коркин) баар буолбута.

Өрсүлүүбүтүктээби бастагы Бэрэсидьиэнэ Михаил Николаев, социальнай сайдыы министриэ Юлия Песковская Чуралчытаагы кэлэ сылдьан, тэрилтэбит үлэтин хайыскабыттар, туһалаах сүбэлэри биэрбүттэрэ, өйөөбүттэрэ. Киин биир сиргэ үлэлирин наадатыгар Дьарыктаах буолуу киһиниин (дириэктэр Н. Н. Шестаков) кыттыһан, Одьулуун Хараандыйа сайылыгыттан 2 этээстээх дьизэни атыылаһан, көһөрөн аһалан, иһин уларытан-тэлэритэн, 2000 сылга үлэһэ киллэрбүттэрэ.

2000 сылтан киин дириэктэринэн Василий Коркин аһаммыта. Суоппардары үөрэтэргэ ирдэбил улаатан, туһунан дьизэни, лицензия ылан суоппардары үөрэтэргэ аналпаах автодрому туттарбыппыт. Кондитердары үөрэтэргэ туһунан дьизэ баар буолбута.

2007 сылтан дириэктэринэн Михаил Корякин үлэлээбитэ. Куурустар толору кыабынан үлэлээбүттэрэ, элбэх киһи кылгас кэмнэ үөрэнэн идэ ылбыта. Идэлэринэн үлэлээччилэр, бэйэлэрин дьизэ кэргэттэрин иһинэн да туһанааччылар тэрилтэбитигэр махталларын биллэрэллэр. Холобур,

парикмахер, кондитер, повар, маһынан уһаны, иистэни, ЭВМ оператора куурустарга үөрэммит дьоммут сатабыллара дьизэлэригэр-уоттарыгар мэлдьи көмөлөһөр.

2012 сылтан дириэктэринэн мин, Надежда Ахматова, аһаммытым. Улаатан-сайдан кэлбит хаһаайыстыбаны үлэли туһар куурустары аччаппакка, салгыы үлэлээн испиллэ. Онтон 2015 сылтан үлэлээһин аччаан барбыта, сорох куурустары аччатарга эбэтэр кэммиттэн кэмигэр эрэ үлэлэтэргэ күһэллэбиллэ. Икки этээстээх дьизэбин көрөн-хараһан опоруу, үп тийибэтинэн,

кыаллыбат буолбута, онон куортамна бизрбиһит. Куортамна олорбут тэрилтэлэрибит сорохторо бэйэлэргэ дьизэлээн, сорохторо эмиэ үл-харчы өттүнэн кылчыттаран, билигин кураанах туһар. Билигин судаарыстыбаннай сакаас, үбүлээһин суох буолла. Ол да буоллар, дьон баһатын у-уоттаан, үөрэнэргэ сакаас кирииттэнтэн көрөн, кылгас куурустарбытын үлэлэтэбит. Суоппар, иистэннээн, повар, кондитер, ЭВМ оператора буһаалтыр, столяр, парикмахер, маһынан уһаны, куурустара бааллар. Болдьохторо – биир ыйтан 5 ыйга дьизэ. Кууруһу бүтүрдэхтэринэ, сибидиэтэлиһтэ.

ылаллар.

2019 сылга Саха Өрсүлүүбүтүктэин үөрэтиригэ уонна наукага министриһтиһэтин быһаарытыһан, тэрилтэбит Чуралчытаагы техническай колледжга холбонор буолла. Икки тэрилтэ хайыскабыт биир-идэһэ үөрэтти. Ол эрэри, биһизэ үөрэнээччилэр үөрэнэр болдьохторо кылгас, үксүлэрэ саастаах, дьизэлээх-уоттаах дьон үөрэнэллэр. Үөрэтэр лицензияларбыт бааллар. Холбоһууга мань учуоттууллара, тэрилтэ кыаһын, сатабылын сарбыйбаттара наада. Билигин ырыынах усулуобуйатыгар идэлээх, үлэлээх буолуу дьоммут-сэргэбит оһорор усулуобуйатыгар, улууспут сайдыытыгар улахан оруоплаах. Онуоха биһиги тэрилтэбит үөрэтэргэ, көмөлөһөргө мэлдьи бэлэм.

Кэпсэттэ Алексей СЛЕПЦОВ.

Успуорт

Хапсабайга – эрийсиилээх киирсиилэр

Олунньу 8 күнүгэр Александр Федотов аатынан успуорт киинигэр 300-чэкэ бөбөс кыттыылаах, улууска өтөрүнэн ытыллыбатах хапсабай түһүлгэтэ тэрилиннэ. Ыраах-чугас сытар бары нэһиликтэртэн буулаба күүстээх бөбөстөр аат ааттаан кэлбүттэр.

Тустууга СӨ үтүөлээх тирэһнэрэ Кирилл Захаров күрэхтэһии сүрүн судьуйатынан үлэлээтэ. Үөрүүлээх чааска улуус дьаһалтатын успуорка отделын салайааччыта Иван Оконешников, Чуралчы

нэһилиэгин баһылыгы солбуйааччы Алексей Бурцев, улууска хапсабай федерациятын бэрэссэдээтэлэ, Хостого нэһилиэгин баһылыга Борис Архипов эбэрдэ тыллары тизриллэр.

Улууспутугар, өрсүлүүбүтүктээ биһлэр, киэн туттар тустууктарбыт – Айаал Павлов, Николай Аянитов, Александр Андреев о.д.а. кыттан, күрэхтэһии таһымын үрдэттилэр. Ону тэнэ түһүлгэ нэһилиэк баһылыктара Борис Архипов, Ньургун Попов, улуустаагы оһо ыспартыбынай оһуолатын дириэктэрэ Яков Оконешников бэйэлэринэн кыттан, атыттарга үтүө холобуру көрдөрдүлэр, дьону-сэргэни улаханньык үөртүлэр, сөхтөрдүлэр.

Уопсай түмүккэ ыйааһыннарынан чөмпүйүөннэр: 55 киһлэбэ – Петр Жегусов (Одьулуун), 62 киһлэбэ – Роберт Оконешников (Одьулуун), 70 киһлэбэ – Владимир Афанасьев (Чуралчы), 80 киһлэбэ – Алексей Захаров (Телэй), 90 киһлэбэ – Ньургун Пестряков (Бахсы), 90 киһлэттэн үөһэ – Руслан Сивцев (Дирин), бэтэрээннэргэ 60 киһлэбэ – Иван Дружяков (Сылан), 70 киһлэбэ – Айаал Павлов (Чуралчы), 80 киһлэбэ – Яков Оконешников (Мугудай), 90 киһлэбэ – Александр Андреев (Дирин), 90 киһлэттэн үөһэ – Семен Собакин (Мырыла).

Семен ЖЕНДРИНСКЭЙ.

